

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA
(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

JACOBUS JOHANNES VAN AS Appellant

en

DIE STAAT Respondent

Coram: Wessels, Muller et Hofmeyr, ARR.

Verhoor: 16 Augustus 1976

Gelewer: 14 September 1976

U I T S P R A A K

WESSELS, AR.:

Appellant het in die Kaap Die Goeie Hoop Provinsiale
Afdeling voor regter Burger en twee assessore op 5 klagtes
tereggestaan, nl.,

1. brandstigting op 22 Augustus 1971, waarby 'n gebou
bekend as "Henties Craft" betrokke was;

2. bedrog.....2/

2. bedrog, na aanleiding van 'n eis om vergoeding wat

~~appellant by die versekeraars ingedien het ten op-~~

sigte van skade wat deur die gemelde brand veroor-
saak is;

3. uitlokking van Hendrik Jacobus Pienaar om die hotel-
gebou bekend as "Hentie's Botel" aan die brand te
steek;

4. brandstigting gedurende die nag van 15 - 16 Junie
1972, waarby die voormelde hotelgebou betrokke was;
en

5. bedrog, na aanleiding van 'n eis om vergoeding wat
appellant by die versekeraars ingedien het ten op-
sigte van skade wat deur die gemelde brand veroor-
saak is.

Wat betref die eerste drie klagtes, is appellant on-
skuldig bevind. Wat betref klagtes 4 en 5 is appellant,
egter, skuldig bevind. Vir die doeleindes van vonnisop-
legging is die twee klagtes as een beskou, en is 'n

vonnis.....3/

vonnis van vyf jaar gevangenisstraf, waarvan twee jaar

~~voorwaardelik opgeskort is, aan appellant-opgelê. Reg-~~

ter Burger het aan appellant verlof verleen om teen sy

voormelde skuldigbevinding na hierdie Hof te appelleer.

Die feitelike agtergrond, wat volledig in die uit-
spraak van die Hof a quo uiteengesit is, kan kortliks
soos volg opgesom word. 'n Maatskappy, Emcor Develop-
ments (Edms.) Beperk, was die eienaar van die gebou
waarin die hotelsaak, bekend as Hentie's Botel, bedryf
is. 'n Ander maatskappy, Hentie's Craft (Edms.) Beperk,
het as bootbouer sake gedoen in 'n gebou op dieselfde
perseel te Knysna as dié waarop die hotelgebou was. Die
perseel was van die Staat gehuur. In November 1970 het
appellant en sy eggenote al die aandele in die twee
maatskappye gekoop. Hulle het permanent in die botel
kom woon, en appellant het as bestuurder van die twee
sake-ondernemings opgetree. In Augustus 1971 het die

gebou.....4/

gebou waarin die bootbouery onderneem was, afgebrand.

Die betrokke versekeraar het, as vergoeding vir skade wat veroorsaak was, die bedrag van R35 179,15 uitbetaal. Van dié geld is gebruik om die gebou te herstel; bootbouery is daarna weer voortgesit. Die eerste twee klagtes het op hierdie voorval betrekking gehad.

Appellant was 'n lid van die Apostoliese Geloofsending en voorganger en leier van die Knysna-gemeente.

N.J. Claassen, wat as beweerde mededader namens die Staat in verband met klagtes 4 en 5 getuig het, was ook 'n lid van die Knysna-gemeente van die Apostoliese Geloofsending, alhoewel hy aanvanklik nie 'n gereelde kerkganger was nie.

Pastoor Smit van die George-gemeente (wat namens appellant getuig het) het appellant aan Claassen en sy eggenote voorgestel. Gaandeweg het hulle meer van mekaar gesien en goed bevriend geraak. Vanaf ongeveer Februarie 1972 word Claassen en sy eggenote gereelde kerkgangers.

Appellant was.....5/

Appellant was op soek na 'n huishoudster, en aan die begin van Maart 1972 stel hy vir mev. Claassen in die pos aan. Sy, haar man en hulle kinders het 'n woonstel op die grondverdieping van die hotel betrek. Dit was direk onder 'n woonstel op die eerste verdieping wat deur appellant en sy gesin bewoon was. Die hotelgebou het uit 'n sg. "nuwe" en 'n "ou" deel bestaan. Die woonstelle was albei in die nuwe deel. Vanaf April 1972 word appellant en Claassen vennote in 'n onderneming om groente te smous. Kort daarna het appellant 'n boot gekoop, dit opgeknop en gebruik om vis te vang. Die vis is deur die vennootskap verkoop. Vir die doeleindes van die verkryging van die nodige lisensie om te smous is die adres van 'n perseel in Knysna opgegee. Dié perseel is egter nie gebruik nie; 'n vertrek in die hotelgebou is as stoorkamer ingerig. 'n Bakkie, wat aan appellant behoort het, is deur die vennootskap gebruik om met groente en vis te smous.

Ek verwys.....6/

Ek verwys kortliks na sekere gebeure wat kort voor die brand plaasgevind het. Die tersaaklikheid, al dan nie, daarvan word later bespreek.

Gedurende die naweek v^oor die brand het appellant 'n orrel, wat normaalweg in die eetkamer van die hotel vir die gerief van gaste gehou is, na die kerk laat verwyder. Dit is gemene saak dat dit ook by vorige geleenthede na die kerk verwyder is om in verband met kerkdienste gebruik te word. By vorige geleenthede is dit egter onmiddellik n^a die naweek na die hotel teruggebring. By hierdie geleentheid, egter, was die orrel tydens die brand nog in die kerk gewees.

Op Maandag, 12 Junie 1972, vertrek appellant, sy vrou en sy skoonmoeder na Kaapstad. Appellant se kinders word in die sorg van Claassen en sy vrou gelaat. By 'n vorige geleentheid toe die kinders aan hulle sorg toevertrou is, het hulle (Claassen en sy vrou) na appellant se woonstel, wat oor meer akkomodasie.....7/

meer akkomodasie beskik het, verhuis. By hierdie geleentheid, egter, is besluit dat die kinders in Claassen se woonstel op die grondverdieping sou slaap.

Volgens sy getuienis, was Claassen baie bedrywig op die betrokke Maandag (d.i. 12 Junie). Eerstens, het hy van sy klere (blykbaar die meeste daarvan) uit sy woonstel verwyder. Sommige daarvan is na 'n droogskoonmaker op Knysna geneem (die klere is om die een of die ander rede eers gedurende Maart en April 1973 afgehaal). Tweedens, ander klere is in 'n tas gepak en na sy moeder geneem vir veilige bewaring. Dié klere is kort na die brand afgehaal. Derdens, het appellant sy radiogram na 'n herstelwerkswinkel te George geneem. Die platespeler daarvan, wat toe reeds vir 'n geruime tyd nie meer gefunksioneer het nie, moes herstel word. Vierdens, het Claassen op die Maandag 'n perseel van mnr. Jonck gehuur om as groentestoor te gebruik. Op die volgende dag (Dinsdag) het hy.....8/

het hy die stoorkamer in gebruik geneem en die een by
die hotel ontruim.

Die gebou het gedurende die nag van 15/16 Junie af-
gebrand. Appellant, wat toe by die Goudini-warmbad in
'n hotel tuis was, is deur die polisie van die brand in
kennis gestel. Hy is onmiddellik terug Knysna toe, waar
hy vroegmiddag aangekom het. Appellant het later eise om
vergoeding vir brandskade by sy versekeraars ingedien en
aan hulle voorgegee dat na sy mening die brand per onge-
luk veroorsaak is, dat die werklike oorsaak daarvan aan
hom onbekend was en dat hy nie opsetlik self dit ver-
oorsaak het nie. Die versekeraars het later 'n gesament-
like bedrag van R128 945,59 by wyse van vergoeding uit -
betaal. Die Staat se saak was daarop gerig om te bewys
dat appellant en Claassen saamgesweer het om die hotel
af te brand; dat, na aanleiding van hierdie sameswering,
Claassen die gebou opsetlik aan die brand gestee het;
en dat appellant dus onder valse voorwendsels betaling
van vergoeding.....9/

van vergoeding van sy versekeraars (twee aparte maatskappye) verkry het.

Ek verwys vervolgens kortliks na sekere gebeure wat ná die brand plaasgevind het. Appellant het vir sy eie en die Claassen-gesin huisvesting in twee woonstelle in Knysna verkry. Die vennootskap het die smousbesigheid voortgesit. Aan die einde van Julie 1972 ruil appellant 'n boot met Pienaar (sy naam is reeds i.v.m. die 3e klagte genoem) vir 'n plasie en 'n nabygeleë winkel (Issedelas Handelshuis). Appellant en Claassen het ooreengekom dat lg. die winkel, die plaaswoning en blykbaar ook die plasie van appellant sou huur. Claassen sou ook verantwoordelik wees vir die betaling van uitstaande paaitemente op 'n bakkie wat van Pienaar oorgeneem is. In Augustus 1972 het Claassen en sy gesin na die plaaswoning verhuis en het hy die winkelbesigheid oorgeneem. Appellant het in September 1972 sy halwe aandeel in die boot

waarmee.....10/

waarmee die vennootskap vis gevang het, gratis aan Claas-

sen oorgedra. In hierdie verband dien vermeld te word

dat appellant Claassen se vader gedurende April 1972

oorreed het om R4 000 aan sy seun te leen. Appellant het

hom as borg i.v.m. die lening verbind. Die bedrag is aan

appellant betaal, en as teenprestasie het Claassen 'n

halwe aandeel in die voormelde boot verkry. Vanaf Septem-

ber was Claassen dus eienaar van die boot. Appellant het

die bootbou-onderneming en sy regte in die afgebrande

botelperseel verkoop, en teen die einde van September

het hy na Noord-Transvaal vertrek waar hy hom op 'n plaas

gevestig het. Dit blyk uit die getuienis dat die verhou-

ding tussen appellant en Claassen ^{tōē} nog diē van goeie

en hegte vriende was. Appellant het Claassen dit blykbaar

nooit verwyd nie dat die gebou deur brand verwoes is ter-

wyl lg. tydens appellant se afwesigheid in beheer van die

botel was. Nā appellant se vertrek het daar gaandeweg 'n

verslegting.....11/

verslegting in hulle verhouding ingetree. Ek gaan dit nie in detail behandel nie. Insidente wat daarmee in verband gestaan het, is die volgende. Die winkelbesigheid was nie 'n sukses nie en Claassen het dit gesluit. Die boot het op die strand uitgespoel, waar dit aan die genade van die wind en die weer gelaat is. Pienaar het die bakkie teruggeneem omdat Claassen nie die uitstaande paaieimente volgens ooreenkoms betaal het nie. Ek verwys later na telefoongesprekke tussen appellant en Claassen wat uiteindelik daartoe gelei het dat Claassen gedurende Januarie 1973 'n bekentenis aan 'n landdros gedoen het dat hy, op aanstigting van appellant, die botel afgebrand het. Die bekentenis het tot appellant se aanhouding en latere verskyning voor die Hof a quo gelei.

Ek verwys vervolgens kortliks na getuienis wat Claassen voor die Hof a quo afgeleë het. Hy is tereg as 'n mededader beskou, en regter Burger het hom ten aanvang meege-deel dat vrywaring teen vervolging daarvan afhanklik sou

wees of hy getuienis tot bevrediging van die Hof aflê
(kyk art. 254(1) van Wet Nr. 56 van 1955). Claassen het
ten aanvang verwys na die omstandighede wat daartoe ge-
lei het dat sy vrou as huishoudster by die botel aange-
stel is, en hy en appellant 'n smousbesigheid in vennoot-
skap onderneem het. Wat die afbrand van die botel betref,
het hy getuig dat appellant hom meegedeel het dat hy on-
der kwaai finansiële druk verkeer. Trouens, volgens Claas-
sen, is sy vader op versoek van appellant om 'n verdere
lening van R6 000 genader. Claassen senior was egter nie
daarvoor te vinde nie. Appellant het toe te kenne gegee
dat die enigste uitweg die afbrand van die botel sou wees,
ten einde vergoeding van die versekeraars te eis. Aan die
begin van Junie 1972 het sake so ver gevorder dat Claas-
sen ingestem het om brandstigting teen 'n vergoeding van
R12 000 te onderneem. Appellant en hy het daarna feitlik
deurentyd daaroor gesels en planne beraam oor hoe die
brand gestig sou moes word ten einde enige moontlike

verdenking.....13/

verdenking van aandadigheid daaraan af te weer. Dit is uiteindelik beplan dat brandstigting gedurende Dinsdagaand (13 Junie) deur Claassen onderneem sou word. Appellant het reeds vantevore in detail aan Claassen verduidelik hoe hy te werk moes gaan om die gebou aan die brand te steek. Aangesien appellant se aanwesigheid ten tye van die brand verdenking kon skep (veral waar die bootbouery gedurende Augustus 1971 afgebrand het), is besluit dat hy op Maandag, 12 Junie, na Kaapstad sou reis, oënskynlik om te Houtbaai die moontlikheid van 'n boot daar te bekom, te ondersoek. Claassen het voorts verduidelik dat dit ook veiligheidshalwe gereël is dat appellant se kinders in sy woonstel sou slaap eerder as saam met hom en sy gesin in appellant se woonstel op die eerste verdieping, soos by 'n vorige geleentheid toe appellant se kinders in Claassen se sorg gelaat is. Wat betref die verwydering van sy klere het dit geblyk dat Claassen 'n uitermatig

lywige.....14/

lywige man was - sy massa was blykbaar 165,6 kg. Hy het verduidelik dat hy, weens sy grootte, steeds moeilikheid ondervind om geskikte klere te koop. Gedagtig daaraan, het hy sy klere verwyder ten einde te verseker dat dit nie verbrand sou word nie. Wat die gramradio betref, het hy verduidelik dat hy dit nie aan moontlike brandskade wou blootstel nie. Alhoewel die platespeler daarvan reeds vir geruime tyd buite werking was, het hy dit nie nodig geag om dit voorheen te laat herstel nie, omdat hy en sy gesin nie juis in die speel van plate belanggestel het nie. Die feit dat dit buite werking was, het, egter, daartoe gelei dat dit na 'n herstelwerkswinkel verwyder kon word sonder om verdenking te skep. Wat die huur van 'n stoorkamer van Jonak betref, het Claassen gesê dat dit gedoen is om te verseker dat ná die brand daar met die smousbesigheid voortgegaan kon word. Om daardie rede is die voorraad, wat in die stoorkamer by die hotel geberg was, op Dinsdag (13 Junie) na die nuwe perseel verwyder.

Wat.....15/

Wat die verwydering van die orrel betref, het appellant te kenne gegee dat hy graag dit sou wou red. Om daardie rede is die orrel na die kerk verwyder en nie onmiddellik na die naweek na die botel teruggebring nie. Dit is gereël dat geen gaste in die "ou" deel van die botel gehuisves sou word nie, aangesien dit beplan is dat die brandstigting in daardie gedeelte sou geskied. Appellant en Claassen wou verseker dat gaste nie in lewensgevaar sou verkeer nie.

Die toeval het bepaal dat die beplande brandstigting nog Dinsdagaand nog Woensdagaand onderneem kon word. Vir huidige doeleindes ag ek dit onnodig om dit in detail te behandel. Voorts blyk ook dat kontrakteurs, wat 'n radio-verspreidingsinstallasie in die botel sou aanbring, onverwags Maandagaand (12 Junie) opgedaag het. Die kontrak vir die verskaffing van so 'n installasie was blykbaar reeds gesluit nog vóór appellant die botelbesigheid oorgeneem het. Claassen het getuig dat hy nie sonder

raadpleging.....16/

raadpleging met appellant tot die aanbring van die in-

stallasie wou toestem nie. Volgens Claassen wou appel-

lant die kontrakteurs oorreed om nie met hulle werk

voort te gaan nie. Die kontrakteurs het, egter, verdui-

delik dat dit hulle laaste opdrag was, en hulle nie la-

ter sou kon terugkeer om dit uit te voer nie. Appellant

het uiteindelik toegestem dat met werk voortgegaan kon

word. Volgens Claassen het appellant aan hom verduidelik

dat toestemming sou meehelp om verdenking i.v.m. die

brand af te weer, bv., dit sou aan die hand gedoen kon

word dat die kontrakteurs se optrede 'n elektriese kort-

sluiting kon veroorsaak het, en dat dit moontlik die

brand kon veroorsaak het. Dit blyk ook dat op mev. Claas-

sen se versoek toegestem is dat 'n luidspreker in haar

woonstel geïnstalleer kon word. Die kontrakteurs het met

hulle werksaamhede voortgegaan. Hulle was blykbaar in

die "nuwe" deel van die hotel gehuisves.

Claassen het.....17/

Claassen het voorts getuig dat hy besluit het dat

Donderdagaand (15 Junie) 'n geleë tyd sou wees om die brandstigting te onderneem. Daar kon ook nie veel langer vertraag word nie - 'n aantal gaste, wat reeds hulle deposito's betaal het, was binnekort verwag. Hy het gedurende die week kannetjies petrol laat koop om in verband met die brandstigting te gebruik. Later diē aand het hy die voorbereidings - wat appellant aan die hand gedoen het - voltooi. Vir huidige doeleindes is dit onnodig om die aard van die voorbereidings nader te beskryf. Nadat die kinders en sy vrou bed toe gegaan het, het Claassen die brand aan die gang gesit. Hy is terug na sy woonstel. Kort daarna het 'n aantal ontploffings plaasgevind - blykbaar as gevolg van petrol wat ontvlam het. Sy vrou wou onmiddellik die woonstel ontruim, maar hy het haar versoek om nog 'n rukkie te talm totdat die gebou behoorlik aan die brand is. Ná hulle die woonstel ontruim het en alarm

gemaak het.....18/

gemaak het, het Claassen met sy bakkie, wat die vorige
aand met groente gelaai en buite sy woonstel geparkeer
is, na die polisiestasie gejaag. Ná hy verneem het dat
die polisie reeds na die hotel vertrek het, het hy
daarnatoe teruggekeer. Die gebou was reeds vir 'n ge-
deelte in ligtelaaie. Sekere goedere, onder meer ook
van Claassen se eiendom, was deur hulpvaardige persone
uit die brandende gebou gered. Die hotel het, egter, in
sy geheel afgebrand. 'n Ou Volkswagen-kewer, wat toeval-
lig die aand in 'n oop garage by die hotel geparkeer
was, het ook uitgebrand.

Appellant het die volgende dag teruggekeer. Hoewel
hy na buite voorgegee het dat hy ontsteld was, was hy
inderdaad, volgens Claassen se getuienis, hoog in sy
skik met die resultaat van die brandstigting. Claassen
het dit soos volg in sy getuienis gestel:

".....toe ons alleen.....19/

".....toe ons alleen weer by mekaar kom,
toe sê hy vir my sy lippe is eintlik
seer, om suur te lyk, hy kan uitbars
van die lag, van blyheid oor die hotel
afgebrand het."

Ek het reeds hierbo verwys na sekere gebeure wat
na die afbrand van die hotel plaasgevind het. Wat be-
tref die winkelbesigheid, het Claassen getuig dat appel-
lant dit "feitlik.....bankrot gemaak" het voordat hy na
Noord-Transvaal vertrek het. Claassen het gesê appel-
lant "het altyd geld gekry vir wat hy nodig het, en seke-
re tye het ek vir die mense nog by die boothuis, moes ek
uit die winkel uitbetaal het". Claassen het onder kwaai
finansiële druk verkeer aangesien hy vooruitgedateerde
tjeks uitgeskryf het in die verwagting dat appellant sy
vergoeding van R12 000 aan hom sou betaal het. Hy was
later genoodsaak om die winkel te sluit. Oor die ver-
dere verloop van sake getuig Claassen soos volg tydens
hoofondervraging:

*Wanneer.....20/

" Wanneer het jy besef dat Mnr. van As kan nie jou R12 000 vir jou gee nie? --- In Desembermaand.

Wat het jou laat besef dat jy gaan nie jou geld kry nie? --- Net voor ek die winkel toegemaak het, voor ek uit die winkel uitgeloop het, het ek vir Mnr. van As gebel, want van hierdie tjeks, ek het tjeks geskrywe, ek dink dit was een van R30 en een van R50, wat voorrade gekoop gewees het vir die winkel, ek het 'n rekening Betaal daarmee, en die geld kom nie. Ek het toe vir Mnr. van As gebel.

Ja, en wat het jy vir hom gesê? --- Ek het vir hom gesê ek wil my geld hê, toe sê hy hy kan nie afkom voor Desembermaand nie.

Van As het gesê hy kan nie? --- Hy kan nie kom voor Desembermaand nie, hy kan nie vir my kom sien voor Desembermaand nie, hy kan nie nou met my in aanraking kom nie. Toe het ek die winkel toegemaak.

Het jy toe besef hy gaan nie die geld vir jou oorbetaal nie? --- Wel ek het die winkel toegemaak, ek het maar gedink hy sal wel een of ander tyd, ek kan nie aangaan met die besigheid nie, die tjeks sal nou begin terugkom. Ek het gebou op geld wat ek nou nie gaan kry nie, en om verder met die besigheid aan te gaan gaan my net verder in die moeilikheid inbring.

Ja? --- Toe in Desembermaand het ek weer Mnr. van As geskakel, en ek het aan hom genoem dat as hy nie my geld gee nie,

as hy nie.....21/

as hy nie met my regmaak nie, dan gaan ek na die polisie toe. Hy het vir my gesê: Doen wat jy wil. Ek het toe so by myself geredeneer, dat Mnr. van As hoop nou dat ek sal nie gaan praat nie, want ek is die man wat die vuurhoutjie getrek het, en ek is die man wat die Botel aan die brand gestee het, en nou is dit ek wat my mond moet toehou, ek kan nou niks sê nie, en ek het na die polisie toe gegaan.

Wanneer was dit? --- In Januarimaand. Ek wou nie voor die tyd gaan nie, want ek was bang gewees dat hulle my sou arresteer en ek wou nie graag vir Kersfees en Nuwejaar in die tronk gesit het nie.

Wat sou u sê, wat was die finale rede, hoekom het u polisie toe gegaan? --- Oor my R12 000. Hier sit ek in 'n finansiële moeilikheid, en hy sit met R160 000 wat die Assuransie hom gegee het, hy leef te lekker en ek kry swaar, en ek het al die ongerief uitgestaan, ek kon my kinders daardie nag verloor het, en ek het bitter gevoel oor hy my bedrieg het, oor die R12 000. Ek erken dit is 'n verkeerde ding wat ek moes gedoen het, wat ek gedoen het, en ek moes dit nie gedoen het nie. Ek wil net melding maak daarvan, dat ek was 'n alkoholis gewees, ek het baie moeilikheid gehad, en ek het vir 'n hele paar jaar, het ek skoon geloop, daar was niks oor my

lewe te sê.....22/

lewe te sê gewees die afgelope paar jaar nie, die eerste keer wat ek moeilikheid opgetel het, was toe ek met die beskuldigde weer in aanraking gekom het. Het ek nie vir hom ontmoet nie, dan het ek nie vandag hierso gesit nie, hy is die oorsaak hoekom ek hier sit."

Claassen het ten slotte tydens kruisondervraging gesê dat die Maandag toe appellant na Kaapstad vertrek het, "het hy 'n sekere mnr. Hans Steyn wat vir hom werk-saam is, aangesit om die woonstel van my reg te maak. Dit was ook net vir die skyn gewees want ons het ge-weet die hotel gaan dié week afbrand; dit was nie nodig gewees nie."

Claassen is aan deurtastende kruisondervraging onderwerp. Dit is vir huidige doeleindes onnodig om dit in detail te behandel. Dit het, egter, aan die lig gebring dat Claassen in sommige opsigte leuenagtige getuienis gegee het, dat hy 'n bitsige en bevooroordeelde getuie was en dat hy nie gekroom het om by tye op 'n oneerlike

manier.....23/

manier verdenking teen appellant te skep nie. Volgens sy eie erkenning was hy 'n gewillige mededader met appellant in verband met die pleging van twee ernstige misdrywe, nl., brandstigting en die daarmee gepaardgaande bedrog. Dit blyk voorts uit Claassen se getuienis dat hy voorheen 'n alkoholis was, verskeie vorige veroordelings op sy kerfstok gehad het, van verskeie sake-ondernemings 'n mislukking gemaak het en aansienlike fondse wat hy van sy vader ontvang het, verkwis het. Sy getuienis, wat nie betwis is nie, dui egter daarop dat hy vir 'n aantal jare voorafgaande die jaar 1972 'n afskaffer was en ook geen misdaad gepleeg het nie.

Die Hof a quo se benadering tot Claassen se getuienis blyk uit die volgende passasie in sy uitspraak:

Na die besonder lang en intensiewe kruisverhoor, moet 'n mens verwag dat 'n persoon met Claassen se mentaliteit betrap sal word op onjuisthede, en wanneer die onjuistheid blootgelê is, dan verskyn die bitsigheid in sy naakte vorm. Die Hof moet egter nie aan enige insident gewig verleen

buite verband nie.....24/

buite verband nie, maar moet al die omstandighede in ag neem om vas te stel of die wesenlike prentjie duidelik en sonder redelike twyfel is.

Claassen is ongetwyfeld nie 'n modelgetuie nie. Hy is intelligent en bitsig. Hy was 'n verbitterde man wat daarop uit was om die beskuldigde te laat veroordeel omdat, volgens hom, die beskuldigde hom nie wou vergoed volgens afspraak nie. Daarby kom nog die foute en weersprekings in sy getuienis waarop die Verdediging gewys het. Daar is derhalwe hierin goeie rede om sy getuienis met die grootste versigtigheid te behandel. Claassen was ook 'n medepligtige en derhalwe is die bepaling van die wet ten opsigte van medepligtiges van toepassing. Daar is die verdere vereiste dat die getuienis van 'n medepligtige met die grootste sorg behandel moet word. Daar is ongetwyfeld geregverdigde kritiek op die getuienis van Claassen en dit is dus noodsaaklik om afgesien van die vereistes deur die wetgewer en die hof gestel, sy getuienis met die grootste sorg te ontleed en seker te maak, nie soveel dat Claassen as persoon betroubaar is nie, maar dat sy getuienis in hierdie saak op die wesenlike aspekte betroubaar is. Uit die aard van die baie detail in sy getuienis, moet 'n mens verwag dat daar wel weersprekings sal wees tussen sy getuienis en sy verklarings. Die vraag is of dit sy getuienis so onbetroubaar maak dat die Hof 'n redelike twyfel moet hê.

Getuienis ter staving van dié van Claassen is na-
~~mens die Staat afgelaë.~~ Mev. Claassen het getuig dat
appellant Maandagoggend, vóór sy vertrek, aan haar en
haar man gesê het "dat as die hotel brand moet ek sorg
dat sy kinders uitkom". Sy het ook haar man se getuie-
nis beaam dat by 'n vorige geleentheid, toe appellant
se kinders in hulle sorg gelaat is, hulle snags in ap-
pellant se woonstel geslaap het. Sy het voorts getuig
dat haar man Maandag die gramradio verwyder het; dat sy
van sy klere in 'n tas gepak het, wat hy later, saam met
ander klere, uit die botel verwyder het, dat hy die
groentevoorraad uit die stoorkamer by die botel verwyder
het; en dat sy voete Donderdagaand toe hy na die slaap-
kamer gekom het na petrol geruik het.

Claassen se moeder het getuig dat haar seun die tas
met klere na haar huis gebring het op die betrokke Maan-
dag en dit na die brand weer verwyder het. Sy het voorts
getuig dat haar seun voorheen klere na haar vir herstel-
werk gebring het, maar dat dit nie die geval was met die

klere wat hy die Maandag na haar gebring het nie. Sy

het nie die tas oopgemaak nie.

Die Hof a quo het, tereg na my mening, bevind dat mev. Claassen moontlik deur haar man beïnvloed kon gewees het. Hoewel haar getuienis nie as vals verwerp is nie, het die Hof a quo dit veiligheidshalwe genegeer. Claassen se moeder het die Hof a quo as 'n geloofwaardige getuie beïndruk, en haar getuienis is derhalwe aanvaar.

Daar is, voorts, stawende getuienis namens die Staat afgelê betreffende die oorhandiging van klere aan 'n droogskoonmaker, die neem van die radiogram na 'n herstelwerkswinkel en die huur van 'n stoorkamer van mnr. Jonck. Dit is nie namens appellant betoog dat die Hof a quo enigsins gefouteer het waar dit hierdie getuienis as geloofwaardig bevind het nie.

Dit blyk uit die getuienis, wat namens die Staat afgelê is, dat die hotel te alle tersaaklike tye teen

brandskade.....27/

brandskade by twee assuransiematskappye verseker was,
en dat appellant voor die brand geen rede hoegenaamd gehad het nie om in enige twyfel te verkeer oor die vraag of die eiendom teen brandskade verseker was, al dan nie.

Appellant se verweer berus op getuienis wat hy self afgelê het, en dié van 'n aantal getuies wat namens hom getuig het. Appellant het ontken dat hy met Claassen ooreengekom het dat lg. brandstigting sou onderneem ten einde hom (appellant) in staat te stel om onder valse voorwendsels vergoeding van sy versekeraars te eis. Hy het voorts getuig dat hy vóór die brand inderdaad in twyfel verkeer het of die botel teen brandskade verseker was. Wat betref sy besluit om op Maandag (12 Junie) na Kaapstad te reis, het hy verduidelik dat sy skoonmoeder hulpe besoek het om aan te sterk na 'n ernstige operasie wat sy kort tevore ondergaan het. Dit is beplan om in die Kaap te kuier en op pad terug by die Goudini Spa aan te doen. Hy wou ook die geleentheid benut om ondersoek

in te stel.....28/

in te stel na die moontlikheid om 'n boot en aanlêplek
te Houtbaai te bekom ten einde snoek op kommersiële
grondslag te vang. Volgens hom is dit gereël dat sy
kinders in Claassen se woonstel sou slaap omdat sy eg-
genote (appellant s'n) teësinnig was om Claassen toe te
laat om op haar bed te slaap. Volgens appellant sou sy
eggenote by die vorige geleentheid, toe Claassen en sy
familie wel in hulle woonstel geslaap het, gekla het
dat die bed daarna gestink het. Hy het voorts getuig
dat 'n stoorkamer van Jonck gehuur is, omdat die muni-
sipaliteit druk op hom en Claassen uitgeoefen het om
die stoorkamer by die hotel te ontruim en elders 'n ge-
skikte perseel te bekom. Toe sy aandag gevestig is op
getuienis wat daarop dui dat geen sodanige druk uitge-
oefen is nie, het appellant verduidelik dat hy en Claas-
sen die besigheid wou uitbrei, en om daardie rede 'n
ander perseel moes bekom. Hy het voorts erken dat hy

gedurende Junie.....29/

gedurende Junie onder ernstige finansiële druk verkeer
het en dat tjeks wat hy uitgereik het nie deur sy bank
uitbetaal is nie. Wat betref die verwydering van die
orrel na die kerk en die versuim om dit voor die brand
weer na die botel terug te bring, het appellant ontken
dat dit enigsins in verband gestaan het met kennis aan
sy kant dat die botel gedurende daardie week afgebrand
sou word. Appellant het voorts getuig dat hy en Claas-
sen op 'n vriendskaplike voet verkeer het toe hy aan
die einde van September na Noord-Transvaal verhuis het.
Volgens sy oordeel het Claassen dit waardeer dat hy
(appellant) soveel vir Claassen en sy gesin na die brand
gedoen het. Tydens kruisondervraging getuig appellant
soos volg oor die ontstaan van onmin tussen hom en Claas-
sen:

" Wanneer het julle vir die eerste
keer begin - wanneer was daar moeilik-
heid tussen julle die eerste keer? Dit
was op die telefoon, hy... --- Daar was

nooit moeilikheid.....30/

nooit moeilikheid tussen ons nie, hy het 'n telefoongesprek met my gevoer en hy het my ontstel daardeur.

Is dit die eerste keer wat hy jou ontstel het? --- Dit is die eerste keer.

Nadat hy u verlaat het. Vertel my meer van hierdie telefoonoproep, hoe het hy jou presies ontstel? --- Hy het my geskakel....

HOF: Is dit nou die oproep van die 3de Desember? --- Dis die oproep van die 3de Desember. Hy het my geskakel en nadat ons gegroet het, ek hom gevra het hoe gaan dit, het hy vir my gesê 'Dit gaan nie so goed as wat dit met jou gaan nie', ek het hom gevra hoekom hy dit sê, toe sê hy vir my, 'Man, ek het nie geskakel om praatjies te voer nie. Ek het jou boot teruggegee en ek het jou winkel teruggegee.'

MNR. KAHN: Is dit die eerste keer wat u gehoor het? --- Nee, die eerste keer wat ek gehoor het dat hy die winkel gesluit het en dat die boot uitgespoel het, is toe hy dit vir Dr. Muller se vrou gesê het in Oktobermaand.

So hy bel jou nou op en hy sê hy het jou die boot en die winkel teruggegee? --- Dit is reg, en hy verwag nou van my - of liever, ek is nou verantwoordelik vir die R4 000 waarvoor ek vir hom borg geteken het by sy pa, want ek het nou alles teruggekry wat ek aan hom gegee het en as gevolg daarvan is ek verantwoordelik vir die R4 000 by sy pa. Hy versoek my om dié R4 000 aan hom te stuur, hy sal met sy pa behoorlike reëlings tref hoe hy dit aan hom sal terugbetaal.

U het toe geweier? --- Ek het geweier.

Tereg ook. --- Heeltemal tereg, sou ek dink.

Nou wat sê hy verder? --- Hy het dit toe aan my genoem dat Mnr. Pienaar ook daar gewees het en dat Mnr. Pienaar die bakkie van hom wou teruggeneem het, Ek het hom gevra vir watter rede Mnr. Pienaar dit wou gedoen het, toe sê hy dat Mnr. Pienaar sou aan hom gesê het dat ek en Pienaar het 'n reëling gehad dat ek die bakkie kontant sou betaal het. Ek het nie daardie reëling nagekom nie, ek het nie die bakkie kontant betaal nie, en as gevolg daarvan neem hy die bakkie nou terug. Ek het egter aan hom belowe dat ek Mnr. Pienaar sou skakel, want dit is absolute bog, ek en Mnr. Pienaar het 'n behoorlike kontrak dat ek net die huurkoop oorneem en dieselfde huurkoop het ek weer aan Claassen oorgemaak en as hy sy verpligtinge nakom, kan Pienaar nie die bakkie terugvat nie.

Hierdie was net klein besigheidsgeskillietjies, hy wou R4 000 van jou kry, dinge het verkeerd geloop met die winkel en met die boot en nou met hierdie bakkie, is dit reg? --- Ek sou dit nie as klein geskillietjies beskou nie.

Hy wou R4 000 van jou hê. --- Hy wou R4 000 uit my uit hê.

Ja, maar u het hom geen basis gegee om R4 000 van jou te verwag nie. --- Beslis nie.

As wat u sê reg is natuurlik ---
Dit is reg.

Hoekom het hy gevoel dat u hom R4 000 sou skuld, volgens u mening, nie wat hy gesê het nie. --- Ek weet nie of hy gedink het ek skuld dit vir hom nie. Hy was heeltemal bewus daarvan dat ek het net vir hom borg - en hy het dit ook so genoem, dat die borggeld waarvoor ek vir hom borg geteken het, hy het dit spesiaal genoem dat daardie borggeld moet ek aan hom stuur. Hy sou met sy pa behoorlike reëlings tref hoe hy dit weer sal terugbetaal.

Toe weier u, wat sê hy toe? --- Hy het my verwys na 'n gesprek wat hy aan my genoem het toe ek gedurende Julie-maand onder in Noord-Transvaal was, wat hy gevoer het met Mnr. Marais, die ondersoek beamppte, wat ek netnou aan die Hof genoem het.

HOF: Is dit nog op die 3de Desember? --- Dit is alles op die 3de Desember, en hy het vir my gesê dat 'Maraistjie sal nog altyd graag na 'n ander verklaring van my wil luister'. Dit het as gevolg gehad dat ek my bloedig vir hom vererg het, want ek het presies geweet waarop sinspeel hy en ek het die telefoon op sy oor neergesit.*

~~In verband met 'n latere telefoongesprek getuig~~

appellant soos volg tydens kruisondervraging:

*Wanneer het hy.....33/

Wanneer het hy jou weer gebel? ---
Hy het my weer gebel net voor Kersfees,
ek sou dink dit is min of meer hier rond-
om die 17de Desember.

En hy het toe gesê? --- Hy het weer
presies op dieselfde trant - my vrou het
eerste die telefoon beantwoord - en toe
het sy geroep en ek het met hom 'n ge-
sprek gevoer, ek het hom weer gegroet
soos ek die eerste keer gedoen het, ek
het weer vir hom gevra hoe gaan dit en
hy het weer vir my gesê dat dit gaan met
hom baie sleg. Hy het vir my gesê dat
Pienaar het sy bakkië kom terugneem, na-
dat hy my weer gevra het vir die R4 000
van sy pa. Ek het vir hom gevra, want
daar was 'n gesprek tussen my en Pienaar
min of meer die 7de Desember, en ek het
toe vir hom gevra wat het hy eintlik ver-
wag, moes Pienaar nie die bakkie terug-
gevat het nie. Ek het vir hom gesê 'Jy
het die bakkie al van Oktobermaand ver-
lede jaar en jy het nog niks op hom be-
taal nie, verwag jy dat iemand anders
dit vir jou moet betaal', en sy antwoord
daarop was 'Is dit al wat jy te sê het',
toe sê ek vir hom 'Ja, dit is al wat ek
te sê het'.

Voor u verder gaan - daardie tyd-
stip, daar was moeilikheid tussen Claas-
sen en Pienaar, is dit reg? --- Dit weet
ek nie.

Volgens wat hy vir jou gesê het? ---
Volgens wat hy vir my gesê het, ja.

Hulle was nie goeie vriende nie.

--- Dit sal ek werklik nie kan sê nie, ek meen - wat ek weet is dat Pienaar die bakkie by Claassen wou teruggeneem het en hoe goed hulle vriendskapsbande was, dit sal ek werklik nie kan op antwoord nie.

En toe? --- Hy het toe vir my gesê dat Pienaar die bakkie teruggevat het in daardie stadium en toe het ek vir hom gevra wat hy nou eintlik verwag, hy betaal nie die bakkie nie, toe sê hy vir my 'Is dit al wat jy te sê het', toe sê ek 'Ja, dit is al wat ek te sê het', toe sê hy, 'Nou luister hier, ek gaan môre na die polisie toe om aan hulle 'n verklaring te gaan maak hoe Hentie's Botel aan die brand geraak het', en soos in die eerste plek het ek my weer bloediglik vir hom vererg en ek het weer 'n keer die telefoon op sy oor neergesit.

U het nie geglo dat hy sal polisie toe die volgende dag gaan nie, nie waar nie? --- Hy het geen rede gehad om na die polisie toe te gaan nie.

Het u geglo hy sal polisie toe gaan? --- Ek het nie geglo nie, want ek het geweet ek kan baie maklik bewys dat ek by Goudini gewees het tydens die brand, ek het geweet daar is baie ander mense wat sal kan sê en volgens die strekking van sy dreigement, het hy gereageer op wat Mnr. Marais vir hom gesê het.

So u was.....35/

So u was vol vertroue dat hy nooit polisie toe sou gaan nie. --- Heeltemal.

Maar ek kan een ding nie verstaan nie, hoekom het hy wel toe polisie toe gegaan? --- Dit sal ek self nie kan sê nie. Moontlik omdat sy afpersingsmetode nie gewerk het nie en hy het my gedreig en vir my gesê dat ek dit vir die res van my lewe berou. Ons het uit monde van Mnr. Claassen self gehoor tot watter daad hy alles in staat is."

Appellant het in die loop van sy getuienis verwys na 'n insident aan die begin van 1972 toe daar in 'n gesprek tussen hom en Pienaar na brandstigting verwys is. Hy het Pienaar se getuienis, wat namens die Staat in verband met die klagte van uitlokking afgelê is, dat hy (appellant) 'n ernstige versoek aan Pienaar sou gerig het om die botel af te brand, ontken. Sy verduideliking was dat Pienaar, wat blykbaar van grapmakerige geaardheid was, gesê het dat hy nooit die brand van die bootbouery sou laat blus het nie. Na aanleiding van wat Pienaar gesê het, is daar oor brandstigting en die moontlike geldelike voordele daarvan geskerts.

Mnr. C.J. Janse.....36/

Mnr. C.J. Janse van Rensburg, 'n werknemer van
appellant in die bootbouery-besigheid, het namens ap-
pellant getuig. Hy het gesê dat die afbrand van die
bootbouery meermale in geselskap opgehaal is, en dat
Pienaar by 'n geleentheid gesê het dat hy nie die
brand sou gekeer het nie, maar as hy daarop sou afge-
kom het hy dit eerder met petrol sou "dood" gegooi het.
Van Rensburg het gesê dat hy aanwesig was toe die bo-
tel afgebrand het. Hy het Claassen daar gesien, en dit
het vir hom voorgekom asof hy vreesbevange was. Hy het
voorts verwys na 'n geleentheid gedurende die eerste
helfte van Januarie 1973, toe Claassen, na 'n diens in
die kerk, aan hom gesê het dat sy gewete hom pla, "hy
kan nie meer met sy gewete saamleef nie, hy wil loskom
van sy gewete af". Tydens hoofondervraging getuig hy
voorts soos volg:

*Weet u37/

* Weet u enigiets wat hy gepraat het omtrent geld, of iets van die aard, het hy enige som aan u genoem? --- Nee, grappigerwyse het hy gesê dat daar 'n bedrag is, as hy nou betaal het was daar nou nie probleme gewees nie.

Wat het hy gesê, wat was die bedrag wat hy genoem het? --- Hy het melding gemaak van R6 000.

Maar verder weet u niks van die brand af of enigiets, net wat u hier getuig het? --- Dit is al wat ek hier getuig het en dat ek van hom verneem het dat die saak - dat hy het dit gedoen en al dergelyks.

HOF: Wat het hy gedoen --- Hy het die brand gestig ensovoorts. Dit is die rede dat sy gewete hom gepla het omdat hy dit gedoen het.■

Van Rensburg het ook gesê dat vir sover sy kennis strek was daar geen bouwerk aan Claassen se woonstel gedurende die week van die brand gedoen nie.

Tydens kruisondervraging het dit geblyk dat Van Rensburg onseker was oor wanneer Claassen aan hom sou belyk het dat hy die botel afgebrand het. Aanvanklik, so blyk uit sy getuïenis, het Claassen slegs gesê dat sy gewete hom pla. Na aanleiding daarvan het hy saam met Claassen gebid. Hy het voorts gesê dat die bedrag wat

genoem was R6 000, en nie R12 000 nie, was. Wat die bou-
werk aan Claassen se woonstel betref het Van Rensburg ge-
sê:

"Ek sou sê dit was minstens, met die week
van die brand nou ingesluit, minstens
daardie week van die brand en nog 'n week
voor dit - minstens dit was dit voltooid
gewees. Want die week wat die brand ont-
staan het, was daar nie gewerk aan sy woon-
stel nie."

Mnr. P.J.T. Smit, 'n pastoor van die Apostoliese
Geloofsending te George, het getuig dat hy appellant ont-
moet het kort na lg. die hotel oorgeneem het. Hy het ook
die Knysna-gemeente as pastoor bedien. Volgens sy getuie-
nis het hy in die loop van Vrydag (16 Junie) by die hotel
aangekom, waar hy en Claassen 'n gesprek gehad het. Claas-
sen sou toe vertel het dat die oorsaak van die brand onbe-
kend was. Claassen sou voorts gesê het dat appellant se
kinders aan die brand ontkom het omdat hulle bloot toeval-
lig Donderdagaand in sy woonstel aan die slaap geraak het.

Die pastoor.....39/

Die pastoor het ook verwys na 'n latere gesprek toe Claassen "ewe vertroulik" aan hom beken het dat hy (Claassen) op eie houtjie die botel aan die brand gestee het om appellant in staat te stel om "assuransiegeld" te kry. Volgens Claassen sou appellant geen deel aan die brandstigting gehad het nie. Claassen het ook aan hom verduidelik hoe hy die botel aan die brand gestee het. Pastoor Smit het aan Claassen gesê dat hy hom nie glo nie. Hy het ook nog verwys na 'n gesprek wat gedurende Desember 1972 tussen hom en Claassen sou plaasgevind het. Daaroor getuig hy soos volg:

Was daar weer 'n geleentheid wat julle met mekaar gesels het wat hy met u gepraat het, kan u onthou? --- Ja, daar was 'n paar geleenthede - wat nog een was, was dat hy - toe het hy weer by my gekom, dit was weer per toeval by Anton se Motoronderdele. Toe ek daar aankom, toe kom hy net uit die kantoor uitgestap van my skoonseun en ek sien toe dat hy blaas eintlik van boosaardigheid en ek sê 'En nou, Clasie, wat is dan nou die probleem', hy sê 'Ek het nou net met

oom Koos.....40/

oom Koos gepraat en ek het hom gevra om my R4 000 te leen, na ek die plek vir hom aan die brand gesteeke het, dat hy die geld kon kry en hy wil my niks gee nie'. Ek sê 'Maar Clasie man, ek glo jou nie, watse ding is dit wat jy praat'. Toe gaan haal hy sy vrou en hulle kom toe saam in die kantoor in en toe probeer hy sy bes om my te oortuig dat hy wel die plek aan die brand gesteeke het. Ek sê, 'Maar jy het dan nou weer 'n ander storie', 'Ja, oom Koos weet van die hele besigheid.' Ek sê, 'Maar eers het jy gesê jy het dit alleen gedoen, die eerste maal dat ek jou gesien het, en nou kom jy weer met 'n ander storie dat oom Koos daarvan weet', 'Ja, hy weet daarvan en hy het my belowe hy sal vir my R4 000 gee en nou wil hy my niks gee nie, hy wil dit nie eens vir my leen nie'. Ek vra, 'Maar waar is oom Koos', hy sê 'Ek het nou net met hom gepraat, hy is bo in die Transvaal.'

Onder kruisondervraging het hy gesê dat Claassen

nooit daarvan melding gemaak het dat appellant hom sou ver-

goed indien hy die botel aan die brand steek nie. Om redes

wat later genoem word, ag ek dit onnodig om pastoor Smit

~~se getuienis in meer detail uiteen te sit.~~

'n Ouditeur.....41/

'n Ouditeur, mnr. P. van Huyssteen, het ook namens
appellant getuig. Gesien die feit dat appellant erken
het dat hy gedurende Junie onder kwaai finansiële druk
verkeer het, ag ek dit onnodig om mnr. Van Huyssteen se
getuienis te behandel.

Wat hierbo uiteengesit is, is 'n beknopte oorsig van
die getuienis wat respektiewelik namens die Staat en ap-
pellant aangebied is. By beoordeling van die bewyskrag
van getuienis wat afgeleë is, moet in gedagte gehou word
dat die verhoor op 28 Mei 1974 begin het, dat daar ver-
skeie verdagings was en dat appellant eers op 2 Augustus
1974 met die aflê van sy getuienis begin het. Die getuie-
nis van die verskeie getuies het gegaan oor insidente wat
gedurende die tydperk vanaf ongeveer Junie 1972 tot Janua-
rie 1973 plaasgevind het.

Wat betref die geloofwaardigheid van getuies wat na-
mens appellant getuig het, het die Hof a quo bevind dat

pastoor Smit.....42/

pastoor Smit 'n bevooroordeelde en onbetroubare getuie was, dat sy getuienis aan verskeie onwaarskynlikhede mank gaan en dat die "hele indruk" wat sy getuienis maak "ongunstig" is. Ek is nie oortuig dat, wat hierdie bevinding betref, die Hof a quo gefouteer het nie. Wat Van Rensburg betref, is bevind dat hy 'n betroubare getuie was. Van Rensburg was blykbaar aanvanklik gedagvaar om namens die Staat te getuig. Later, toe die Staat besluit het om hom nie as getuie te roep nie, het die verdediging besluit om dit te doen. Die getuienis wat Van Rensburg namens appellant afgela het kon derhalwe nie aan Claassen tydens sy kruisondervraging gestel word nie. Hoe Claassen daarop sou gereageer het, indien hy daaroor gekruisvra sou gewees het, kan nie by bespiegeling bepaal word nie. Hy kon moontlik 'n aanvaarbare verduideliking verstrek het waarom R6 000 (en nie R12 000 nie) as omkoopgeld genoem is. Die Hof a quo het dit as 'n moontlikheid

bevind dat.....43/

bevind dat "daar nie 'n besliste ooreenhkoms was nie".

Wat appellant betref, word dit nie in die uitspraak van die Hof a quo gesê watter indruk hy as getuie geskep het nie. Indien hy 'n ongunstige indruk geskep het, sou dit vermoedelik genoem gewees het. Die Hof a quo se benadering tot appellant se getuienis blyk uit die volgende passasie in die uitspraak:

" Indien die beskuldigde in alle opsigte getuienis bo verdenking gelever het, sou die Hof moeilik sy ontkenning kon verwerp. Sy getuienis bots egter met ander getuienis....."

Na aanleiding van getuienis wat namens die Staat afgeleë is, en deur die Hof a quo aanvaar is, is bevind dat appellant valslik getuig het dat hy ten tye van die brand onseker was of hy deur assurancesie gedek was. Voorts is bevind dat sy getuienis betreffende die rede vir die verkryging van die Jonek-perseel vals was.

Uit die uitspraak.....44/

Uit die uitspraak blyk dat die Hof a quo bewus was van die bepalings van art. 257 van Wet Nr. 56 van 1955 en die vereistes van die versigtigheidsreël waar die Staat se saak in hoofsaak op die getuienis van 'n mededader (of medepligtige) berus. (In casu is dit onnodig om in te gaan op die verskil tussen 'n mededader en medepligtige in regstegniese sin). Die Hof a quo was ten volle ingelig aangaande Claassen se ongure verlede - hy het dit trouens geensins probeer verdoesel nie. So ook was die Hof a quo bewus van leemtes in sy getuienis en sy bitsigheid jeens appellant. Die Hof a quo het dan te reg sy getuienis as't ware met agterdog benader. Ná oorgewing van al die getuienis, en veral ook sekere waarskynlikhede wat daaruit voortgevoel het, bevind die Hof a quo eerstens, dat buite redelike twyfel bewys is dat die hotel afgebrand het as gevolg van brandstigting gepleeg deur Claassen. Volgens bevinding van die Hof a quo het die getuienis.....45/

het die getuienis die redelike moontlikheid van 'n ander oorsaak van die brand uitgesluit. Tweedens, oorweeg die Hof a quo die vraag, met inagneming van die vereistes van die versigtigheidsreël, of buite redelike twyfel bewys is dat Claassen se getuienis, wat appellant as aanstigter by die brandstigting betrek het, waar is, en dat appellant se ontkenning dat hy as aanstigter opgetree het, as vals te verwerp is. Die Hof a quo se uiteindelijke bevinding was ten gunste van die Staat.

Die bepalinge van die bogemelde artikel 257 van die Strafproseswet is nie in hoër beroep ter sprake nie. In ieder geval is die versigtigheidsreël, soos dit in ons gewysdes uitgebou is, daarop gerig om 'n groter mate van beskerming as dié wat deur artikel 257 geskep is, vir 'n beskuldigde daar te stel waar die saak teen hom in hoofsaak op die getuienis van 'n medepligtige of 'n mededader berus.

Namens appellant.....46/

Namens appellant is in hoër beroep betoog dat, wat die aard van stawende getuienis betref, sodanige getuienis onafhanklik en buite die getuienis van die medepligtige moet staan. Dit is voorts betoog dat slegs getuienis wat selfstandiglik beoordeel uit afsonderlike en eie verdienste geloofwaardig bevind word, vatbaar vir stawing kan wees. M.a.w., die wese van stawende getuienis is die bevestiging deur een geloofwaardige getuie van wat deur 'n ander geloofwaardige getuie gesê is. Die doel van stawende getuienis kan nooit wees om egtheid en geloofwaardigheid te verleen aan getuienis wat ongenoegsaam of verdag is nie. Dit kan slegs dien om getuienis wat in die eerste plaas genoegsaam, bevredigend en geloofwaardig is, te bevestig en te rugsteun. Omgekeerd, is dieselfde beginsels van toepassing op getuienis wat voorgee te dien as stawende getuienis. Aldus die betoog namens appellant.

Wat dié betoog.....47/

Wat dié betoog betref, moet onthou word dat, hoewel indrukke betreffende die geloofwaardigheid en betroubaarheid van getuies gedurende die verloop van 'n verhoor by die verhoorhof geskep word, 'n bevinding t.o.v. die aanvaarbaarheid, al dan nie, van getuienis wat afgelê is, aan die einde van die verhoor gedoen word. Die bevinding word gedoen na aanleiding van al die relevante getuienis wat afgelê is, met inagneming van die indrukke wat getuies geskep het terwyl hulle in die getuiebank was, die gewig wat aan waarskynlikhede gegee kan word, e.d.m. M.a.w., die betroubaarheid en geloofwaardigheid van getuienis wat deur 'n getuie afgelê is (ook dié van 'n medepligtige) word nie in vacuo oorweeg nie. Aan die einde van die saak moet dit natuurlik blyk dat 'n medepligtige se getuienis in alle wesenlike opsigte waar is. Dieselfde geld ook in die geval van getuies wat stawende getuienis afgelê het. Uiteindelik word die verdienstelikheid van die medepligtige se getuienis

en dié van.....48/

en dié van die beskuldigde teen mekaar opgeweeg, en na
aanleiding daarvan word besluit of skuld buite redelike
twyfel bewys is.

Voorts, is namens appellant betoog dat Claassen se
getuienis, weens die leuenagtigheid en onbetroubaarheid
daarvan, so gebrekkig is dat dit in werklikheid nie vat-
baar vir stawing is nie. Die betoog verwys in details na
voorbeelde van gebreke in sy getuienis. Dit is, egter,
namens appellant toegegee, tereg na my mening, dat die
getuienis van 'n medepligtige nie noodwendig sonder ge-
breke hoef te wees nie. Ek is nie voornemens om dié be-
toog in besonderhede te behandel nie, aangesien die Hof
a quo, soos ten duidelikste uit die uitspraak blyk, be-
wys was van Claassen se agtergrond en die gebreke in sy
getuienis. Ná versigtige oorweging, en met inagneming van
die vereistes van die versigtigheidsreël, het die Hof
a quo nogtans bevind dat Claassen se getuienis, ondanks

die gebreke.....49/

die gebreke daarin, in alle wesenlike opsigte as die waarheid te aanvaar is. In hoër beroep is die las aan appellant opgelê om die Hof te oortuig dat, om gegronde redes, die bevinding van die Hof a quo nie staande kan bly nie. M.a.w., 'n appellant kwyd nie die las nie bloot deur in hoër beroep 'n mate van bedenking te skep aangaande die korrektheid, al dan nie, van die Hof a quo se bevinding. Binne die perke wat so pas genoem is, is 'n appellant nogtans op 'n herverhoor van sy saak geregtig.

Hoewel, soos ek reeds hierbo aangedui het, ek nie voornemens is om dit in details te behandel nie, het ek elke argument in die goed beredeneerde betoog namens appellant sorgvuldig oorweeg. Om redes wat volg, is ek, egter, nie oortuig dat die Hof a quo, wat betref die aanvaarding van Claassen se getuienis en die verwerping van dié van appellant, gefouteer het nie.

Na my mening.....50/

Na my mening, is dit van kernbelang om te oorweeg of dit in hoër beroep duidelik blyk dat die bevinding van die Hof a quo, dat Claassen brandstigting gepleeg het, nie geregverdig was nie. Die Hof a quo het, eerstens, die vraag oorweeg of die getuienis oor die omstandighede waaronder die brand ontstaan en versprei het, redelikerwys op die moontlikheid dui dat dit op 'n onskuldige manier kon ontstaan het. M.a.w., dat Claassen later sy rol as brandstichter gefingeer het ten einde appellant af te pers en, toe dit nie slaag nie, om appellant valslik as 'n aanstigter tot brandstigting te betrek. Verskeie moontlike onskuldige oorsake is aan die hand gedoen, nl., dat 'n Volkswagen-motorkar, wat in 'n garage by die ou deel van die hotel geparkeer was, as gevolg van 'n elektriese defek aan die brand geraak het, of dat die brand as gevolg van 'n elektriese kortsluiting ontstaan het. Wat lg. moontlike oorsaak betref, is gesuggereer dat werksaamhede van die

tegnici.....51/

tegnici, wat die radio-verspreidingsapparaat geïnstalleer
het, moontlik 'n toestand kon geskep het wat tot 'n kort-
sluiting kon gelei het. Getuienis wat namens die Staat af-
gelê is, dui op die onwaarskynlikheid dat die werksaamhede
van die tegnici tot die ontstaan van 'n kortsluiting kon
gelei het. Uit die getuienis blyk dat die Volkswagen kort
tevore aan die brand geraak het toe 'n los batterykabel 'n
vonk veroorsaak het wat petrolgas laat ontvlâm het. Die de-
fek is, egter, herstel. Dit is so, dat 'n brand kan ont-
staan sonder dat die oorsaak daarvan met enige mate van
sekerheid vasgestel kan word. Die moontlikheid dat 'n on-
bekende persoon opsetlik of per ongeluk die brand kon ver-
oorzaak het, is nie in die betoog namens appellant genoem
nie, en kom my as onwaarskynlik voor. Die Hof a quo het
voorts bevind dat die brand kon ontstaan het soos Claas-
sen in sy getuienis verduidelik het. Met daardie bevin-
ding kan, na my mening, nie fout gevind word nie. Indien

die Hof a quo.....52/

die Hof a quo slegs op Claassen se getuienis oor hoe die brand ontstaan het, aangewys was, sou dit kwalik na aanleiding daarvan kon bevind het dat hy dit inderdaad aan die brand gestee het. Die Hof a quo verwys, egter, na sekere omstandighede wat, na sy siening, voldoende staving vir Claassen se relaas bied. Volgens Claassen sou dit, om begryplike redes, beplan gewees het dat appellant nie tydens die brand aanwesig sou wees nie. Dit blyk dat appellant op Maandag (12 Junie) na Kaapstad vertrek het en eers na die brand teruggekeer het. Sy kinders word in Claassen se woonstel gehuisves, alhoewel Claassen by 'n vorige geleentheid toe appellant uithuisig was, in lg. se woonstel geslaap het. Claassen se getuienis, dat hy op die betrokke Maandag, ter voorbereiding vir die brandstigting (1) van sy klere uit die woonstel verwyder het, (2) sy gramradio na 'n herstelwerkswinkel geneem het, (3) 'n perseel van mnr. Jonek gehuur het en (4) die volgende dag die groentevoorraad van

die stoorkamer.....53/

die stoorkamer by die botel na die Jonck-perseel verwyder
het, is voldoende gestaaf deur getuies wie se geloofwaar-
digheid, behalwe moontlik in die geval van Claassen se
moeder, onbetwisbaar was. Die Hof a quo het in haar geval
bevind dat haar getuienis te aanvaar is, ondanks die feit
dat sy, as moeder, haar seun sou wou bygestaan het. Wat
betref hierdie insidente, oorweeg die Hof a quo die ge-
wig wat daaraan geheg kan word. Indien elkeen van die
insidente op hulle eie beskou sou word, sou dit moontlik
aan blote toeval gewyt kon word. Wat die rol van toeval
uitskakel is die agterdogwekkende feit dat die insidente
almal juis op die Maandag en Dinsdag plaasgevind het. Al-
dus die bevinding van die Hof a quo. Ek is nie oortuig
dat die Hof a quo gefouteer het wat betref die gewig wat
dit aan die bogemelde insidente gegee het nie. Dit is na-
mens appellant betoog dat die Hof a quo nie genoegsame
gewig.....54/

gewig geheg het aan die teenstrydige verklarings wat
Claassen in verband met sy vergoeding vir die brandstig-
ting gedoen het nie. Dit is gestel dat indien Claassen
se getuienis dat hy R12 000 as vergoeding sou ontvang
nie te aanvaar is nie, sy getuienis in geheel verwerp
moes gewees het. Daar sou 'n mate van pit in die betoog
gesteek het, indien die Hof a quo Claassen se getuienis
dat hy R12 000 aangebied is, as vals verwerp het. Dit
het die Hof a quo, egter, nie gedoen nie. Aangesien Pas-
toor Smit se getuienis oor wat Claassen aan hom sou ge-
sê het nie aanvaar is nie, is dit slegs nodig om na dié
van Van Rensburg te verwys, nl., dat Claassen 'n bedrag
van R6 000 genoem het. Soos ek reeds hierbo uiteengesit
het, het Claassen nie die geleentheid gehad om sy weer-
gawe van die gesprek op rekord te plaas nie. Die Hof a quo
het bevind dat Van Rensburg 'n betroubare getuie was,
maar nogtans nie op grond daarvan bevind dat Claassen
opsetlik valslik getuig het nie. Die Hof a quo bevind

(eintlik by wyse van bespiegeling) dat dit moontlik is

dat daar, wat betref die bedrag van vergoeding, nie 'n
besliste ooreenkoms was nie.

Die moontlikheid dat die brand op 'n onskuldige ma-
nie ontstaan het, en dat Claassen later sy rol as brand-
stigter en dié van appellant as aanstigter, gefingeer het,
is nie met die waarskynlikhede te rym nie. Ek het reeds
hierbo na Pienaar se getuienis, dat appellant die moontlik-
heid van brandstigting by hom ge-opper het, verwys. Pienaar
het getuig dat dit sy indruk was dat appellant in alle erns
die voorstel, dat hy (Pienaar) brandstigting moes onder-
neem, gedoen het. Volgens sy getuienis, het appellant ver-
duidelik hoe en waar die botel aan die brand gesteeek kon
word. Appellant het in sy getuienis erken dat brandstig-
ting bespreek is. Volgens hom, egter, het die gesprek nie
in ernstige luim plaasgevind nie. Die Hof a quo was daar-
van bewus dat 'n saak tussen Pienaar en appellant hangende

was.....55A/

was, maar het nogtans eersgenoemde se getuienis as geloof-
waardig aanvaar. Ek is nie oortuig dat die Hof a quo, wat
hierdie bevinding betref, gefouteer het nie. Die Hof a quo
het weliswaar bevind dat die pleging van uitlokking nie be-
wys is nie, maar hierdie bevinding berus op die Hof a quo
se voorafgaande bevinding dat die getuienis daarop dui dat
appellant t^{oë} besig was om die moontlikheid van brandstig-
ting te verken. Nietemin dui Pienaar se getuienis daarop
dat op 'n stadium nog v^oor appellant vir mev. Claassen in
diens geneem het en 'n vennootskapsooreenkoms met Claassen
gesluit het, hy reeds die moontlikheid van brandstigting
oorweeg het. Voorts, op die veronderstelling dat daar geen

uitlokking.....55B/ -

•

[illegible][illegible][illegible]

Page 37 of 60

[illegible]

DE 100-537-21 (Rev. 1-25-60) (Page 33 of 33)

1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 26

[illegible]

1970-1971, 1971-1972, 1972-1973, 1973-1974, 1974-1975, 1975-1976, 1976-1977, 1977-1978, 1978-1979, 1979-1980, 1980-1981, 1981-1982, 1982-1983, 1983-1984, 1984-1985, 1985-1986, 1986-1987, 1987-1988, 1988-1989, 1989-1990, 1990-1991, 1991-1992, 1992-1993, 1993-1994, 1994-1995, 1995-1996, 1996-1997, 1997-1998, 1998-1999, 1999-2000, 2000-2001, 2001-2002, 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006, 2006-2007, 2007-2008, 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012, 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016, 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019, 2019-2020, 2020-2021, 2021-2022, 2022-2023, 2023-2024, 2024-2025, 2025-2026, 2026-2027, 2027-2028, 2028-2029, 2029-2030, 2030-2031, 2031-2032, 2032-2033, 2033-2034, 2034-2035, 2035-2036, 2036-2037, 2037-2038, 2038-2039, 2039-2040, 2040-2041, 2041-2042, 2042-2043, 2043-2044, 2044-2045, 2045-2046, 2046-2047, 2047-2048, 2048-2049, 2049-2050, 2050-2051, 2051-2052, 2052-2053, 2053-2054, 2054-2055, 2055-2056, 2056-2057, 2057-2058, 2058-2059, 2059-2060, 2060-2061, 2061-2062, 2062-2063, 2063-2064, 2064-2065, 2065-2066, 2066-2067, 2067-2068, 2068-2069, 2069-2070, 2070-2071, 2071-2072, 2072-2073, 2073-2074, 2074-2075, 2075-2076, 2076-2077, 2077-2078, 2078-2079, 2079-2080, 2080-2081, 2081-2082, 2082-2083, 2083-2084, 2084-2085, 2085-2086, 2086-2087, 2087-2088, 2088-2089, 2089-2090, 2090-2091, 2091-2092, 2092-2093, 2093-2094, 2094-2095, 2095-2096, 2096-2097, 2097-2098, 2098-2099, 2099-2100, 2100-2101, 2101-2102, 2102-2103, 2103-2104, 2104-2105, 2105-2106, 2106-2107, 2107-2108, 2108-2109, 2109-2110, 2110-2111, 2111-2112, 2112-2113, 2113-2114, 2114-2115, 2115-2116, 2116-2117, 2117-2118, 2118-2119, 2119-2120, 2120-2121, 2121-2122, 2122-2123, 2123-2124, 2124-2125, 2125-2126, 2126-2127, 2127-2128, 2128-2129, 2129-2130, 2130-2131, 2131-2132, 2132-2133, 2133-2134, 2134-2135, 2135-2136, 2136-2137, 2137-2138, 2138-2139, 2139-2140, 2140-2141, 2141-2142, 2142-2143, 2143-2144, 2144-2145, 2145-2146, 2146-2147, 2147-2148, 2148-2149, 2149-2150, 2150-2151, 2151-2152, 2152-2153, 2153-2154, 2154-2155, 2155-2156, 2156-2157, 2157-2158, 2158-2159, 2159-2160, 2160-2161, 2161-2162, 2162-2163, 2163-2164, 2164-2165, 2165-2166, 2166-2167, 2167-2168, 2168-2169, 2169-2170, 2170-2171, 2171-2172, 2172-2173, 2173-2174, 2174-2175, 2175-2176, 2176-2177, 2177-2178, 2178-2179, 2179-2180, 2180-2181, 2181-2182, 2182-2183, 2183-2184, 2184-2185, 2185-2186, 2186-2187, 2187-2188, 2188-2189, 2189-2190, 2190-2191, 2191-2192, 2192-2193, 2193-2194, 2194-2195, 2195-2196, 2196-2197, 2197-2198, 2198-2199, 2199-2200, 2200-2201, 2201-2202, 2202-2203, 2203-2204, 2204-2205, 2205-2206, 2206-2207, 2207-2208, 2208-2209, 2209-2210, 2210-2211, 2211-2212, 2212-2213, 2213-2214, 2214-2215, 2215-2216, 2216-2217, 2217-2218, 2218-2219, 2219-2220, 2220-2221, 2221-2222, 2222-2223, 2223-2224, 2224-2225, 2225-2226, 2226-2227, 2227-2228, 2228-2229, 2229-2230, 2230-2231, 2231-2232, 2232-2233, 2233-2234, 2234-2235, 2235-2236, 2236-2237, 2237-2238, 2238-2239, 2239-2240, 2240-2241, 2241-2242, 2242-2243, 2243-2244, 2244-2245, 2245-2246, 2246-2247, 2247-2248, 2248-2249, 2249-2250, 2250-2251, 2251-2252, 2252-2253, 2253-2254, 2254-2255, 2255-2256, 2256-2257, 2257-2258, 2258-2259, 2259-2260, 2260-2261, 2261-2262, 2262-2263, 2263-2264, 2264-2265, 2265-2266, 2266-2267, 2267-2268, 2268-2269, 2269-2270, 2270-2271, 2271-2272, 2272-2273, 2273-2274, 2274-2275, 2275-2276, 2276-2277, 2277-2278, 2278-2279, 2279-2280, 2280-2281, 2281-2282, 2282-2283, 2283-2284, 2284-2285, 2285-2286, 2286-2287, 2287-2288, 2288-2289, 2289-2290, 2290-2291, 2291-2292, 2292-2293, 2293-2294, 2294-2295, 2295-2296, 2296-2297, 2297-2298, 2298-2299, 2299-2300, 2300-2301, 2301-2302, 2302-2303, 2303-2304, 2304-2305, 2305-2306, 2306-2307, 2307-2308, 2308-2309, 2309-2310, 2310-2311, 2311-2312, 2312-2313, 2313-2314, 2314-2315, 2315-2316, 2316-2317, 2317-2318, 2318-2319, 2319-2320, 2320-2321, 2321-2322, 2322-2323, 2323-2324, 2324-2325, 2325-2326, 2326-2327, 2327-2328, 2328-2329, 2329-2330, 2330-2331, 2331-2332, 2332-2333, 2333-2334, 2334-2335, 2335-2336, 2336-2337, 2337-2338, 2338-2339, 2339-2340, 2340-2341, 2341-2342, 23

0-955,76 m² = 0,96 ha = 2,38 ac.

[illegible]

70 73 75 81 90 96 100 100 100 100

uitlokking aan die kant van appellant was nie, en dat Claas-

sen nie brandstigting onderneem het nie, is lg. se latere

optrede nie te begryp nie. In hierdie verband moet onthou

word dat appellant ná die brand heelwat gunste aan Claas-

sen en sy gesin bewys het. Die aard van die gunste is reeds

vroeër in die uitspraak uiteengesit. Dit blyk ook dat

mev. Claassen gekla het oor 'n koskas wat in die brand

vernietig is. Appellant het dit vervang met 'n koskas wat

hom R75 gekos het. Nogtans dreig Claassen gedurende Desem-

ber 1972 om "na die polisie" te gaan indien appellant nie

die geld.....56/

die geld wat volgens sy relaas hom toekom, betaal nie. Toe dit blyk dat appellant geen geld aan hom sou betaal nie, het Claassen besluit om 'n verklaring aan die polisie te doen. Hy doen dit, egter, eers gedurende Januarie 1973 omdat, soos hy in sy getuienis gesê het, hy nie gedurende Kersfees en Nuwejaar in gevangenis was wou verkeer nie. Gedurende Januarie het hy nie slegs die voorval by die polisie aangemeld nie, maar het hy ook 'n bekentenis voor 'n landdros op skrif laat stel. Dat Claassen nie sou gekroom het om appellant af te pers nie, kan geredelik aanvaar word. Waar afpersing nie geslaag het nie, ontstaan die vraag of dit redelikerwyse denkbaar is dat Claassen (wat dan nie brandstigting sou gepleeg het nie) hom aan moontlike vervolging weens 'n ernstige misdryf sou blootstel bloot omdat appellant nie voor afpersing wou swig nie. Claassen verskaf 'n logiese rede vir sy drastiese optrede - nl., 'n gevoel van uiterste verbittering jeens appellant

omdat lg.....57/

omdat lg. nie sy onderneming om R12 000 te betaal wou nakom nie. Appellant se weergawe bied geen aanvaarbare verduideliking vir Claassen se uiterste verbittering nie.

Weliswaar is Claassen ontnugter in verband met sy verwagtings betreffende die heenkome wat die winkelbesigheid hom sou bied. Die terugname deur Pienaar van die bakkie, het Claassen ook ontstel. Wat dit betref, het hy geen rede gehad om te dink dat appellant enigsins verplig was om hom verdere geldelike bystand te verleen nie. Dit is kwalik te bedink dat appellant se weiering om hom verdere geldelike bystand te verleen aanleiding kon gee tot die drastiese optrede waartoe Claassen gedurende Januarie 1973 oorgegaan het. Uit Claassen se getuienis blyk dat sy toekomstige gebou is op die ontvangs van R12 000 as vergoeding vir die brandstigting wat hy onderneem het. Toe hy besef dat sy drome nie verwesenlik sou word nie, het 'n gevoel van uiterste verbittering by hom ontstaan en sy verdere optrede beïnvloed. Wat hom veral sou verbitter

het, was die gedagte dat appellant in "weelde" lewe, ter-
wyl hy (Claassen) platsak was. Die waarskynlikhede wat ek
so pas behandel het, het ook verband met die verdere vraag
of, indien Claassen se getuienis dat hy brandstigting ge-
pleeg het, in wesenlike opsigte waar was (soos deur die
Hof a quo bevind is) hierdie Hof oortuig is dat die bevin-
ding dat dit op aanstigting van appellant geskied het, nie
korrek is nie? Dit is gesuggereer dat Claassen, bewus van
die kwaai finansiële druk waaronder appellant gedurende
Junie 1972 verkeer het, sonder enige aanstigting deur ap-
pellant, brandstigting sou onderneem het ten einde appel-
lant te bevoordeel. Die moontlikheid dat hy brandstigting
sou onderneem ten einde appellant te benadeel, het nie ter
sprake gekom nie. Gedurende Junie 1972 het appellant en
Claassen op vriendskaplike grondslag verkeer.

Dit is namens.....59/

Dit is namens appellant betoog dat hy hom as getuie in 'n moeilike situasie bevind het. Uit die aard van die geval kon sy verweer slegs op ontkenning van Claassen se getuienis berus. Na my mening, kan dit toegegee word. Dit is, voorts, betoog dat die Hof a quo 'n te hoë voorvereiste vir die aanvaarding van appellant se getuienis gestel het in 'n passasie in die uitspraak, waarna ek reeds verwys het, maar geriefshalwe herhaal. Dit lui soos volg:

"Indien die beskuldigde in alle opsigte getuienis bo verdenking gelewer het, sou die Hof moeilik sy ontkennings kon verwerp. Sy getuienis bots egter met ander getuienis..."

Die woordkeuse skep moontlik 'n verkeerde indruk betreffende die benadering van die Hof a quo. Waar die uitspraak verwys na voorbeelde waar appellant se getuienis met dié van ander getuies bots, blyk dit ten duidelikste dat die verwysing na "alle opsigte" slegs alle wesenlike opsigte in gedagte gehad het. Voorts blyk, na my mening, dat die benadering van die Hof a quo was dat, indien appellant

getuienis.....60/

getuienis sou gelewer het wat op die oog af nie verdenking skep nie, omdat dit nie in wesenlike opsigte bots met ander getuienis wat aanvaar word nie, die Hof "moeilik sy ontkennings (sou) kon verwerp" het. Dit sou vermoedelik die geval gewees het, bv., indien appellant nie, soos deur die Hof a quo bevind is, valslik sou getuig het i.v.m. die vraag of hy in twyfel verkeer het of die botel assuransiedekking gehad het. Wat dit betref het appellant in verband met 'n wesenlike aspek van die saak leuenagtige getuienis afgelê, wat klaarblyklik verdenking geskep het.

In die verbygaan, dien dit vermeld te word dat die Hof a quo geen ongunstige afleiding teen appellant i.v.m. die verwydering van die orrel gemaak het nie.

Dit is namens appellant betoog dat die versigtigheidsreël in hoofsaak daarop gerig is om 'n beskuldigde te beskerm teen die moontlikheid dat 'n medepligtige hom valslik by die pleging van die misdaad sou betrek, bv., om

die werklike.....61/

die werklike dader of mededader nie aan die pen te laat ry
nie. Om daardie rede seek 'n verhoorhof naarstiglik na be-
vestigende omstandighede benewens die medepligtige se ge-
tuienis wat die beskuldigde as dader of mededader impliseer.
Dit, na my mening, was ook die benadering van die Hof a quo.
Die moontlikheid dat Claassen vir appellant sou wou impli-
seer ten einde 'n ander dader of mededader te beskerm, is,
na my mening, gesien die omstandighede van hierdie saak, so
gering, indien nie so vergesog nie, dat dit nie ernstige
oorweging verg nie. Dit is, na my mening, hoegenaamd nie
denkbaar dat Claassen en 'n ander persoon sou saamgesweer
het om, sonder appellant se kennis, tot brandstigting oor
te gaan, of om appellant te bevoordeel of om hom te benadeel.
Na my mening, is daar slegs twee moontlikhede wat oorweging
geverg het, nl., of Claassen het die oorsaak van die brand
en sy rol in verband daarmee gefingeer, of hy het die brand-
stigting op eie houtjie, en sonder appellant se kennis,

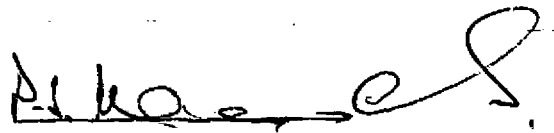
•
onderneem en later.....62/

en later, ten einde appellant af te pers, lg. se rol as
aanstigter gefingeer. Albei moontlikhede is, om redes wat
reeds genoem is, te verwerp.

Dit is namens die Staat betoog dat appellant se weergawe van die telefoongesprekke met Claassen gedurende Desember 1972 nie met die waarskynlikhede te rym is nie, terwyl Claassen s'n wel daarmee te rym is. Daar is pit in die betoog, hoewel dit, na my mening, geensins van deurslaggewende aard is nie.

Om die redes wat hierbo uiteengesit is, is ek nie oortuig nie dat die Hof a quo in enige wesenlike opsig gefouteer het wat betref sy bevinding dat buite redelike twyfel bewys is dat Claassen, na aanleiding van 'n sameswering met appellant om dit te doen, brandstigting gepleeg het. Hieruit volg dat dit ook nie in hoër beroep blyk dat die Hof a quo t.o.v. die bedrogklagte gefouteer het nie.

Die appèl word afgewys.

Muller, AR.)
Hofmeyr, AR.) stem saam.